

Список скорочень	6
List of abbreviations	
Передмова. Жертви Бабиного Яру	7
Foreword. Babyn Yar's Victims	
Виставка «Бабин Яр: пам'ять на тлі історії»	15
"Babyn Yar: The Memory Against the Historical Background" Exhibition	
Історичні мапи місцевості	39
Historical maps of the area	
Історія Бабиного Яру	57
History of Babyn Yar	
Праведники Бабиного Яру	159
Righteous of Babyn Yar	
Міжнародний архітектурний конкурс ідей «Бабин Яр — Дорогожицький Некрополь»	171
International Architectural Ideas Competition "Babyn Yar — Dorohozhychi Necropolis"	
Бабин Яр очима художників	241
Babyn Yar through the eyes of painters	

Передмова

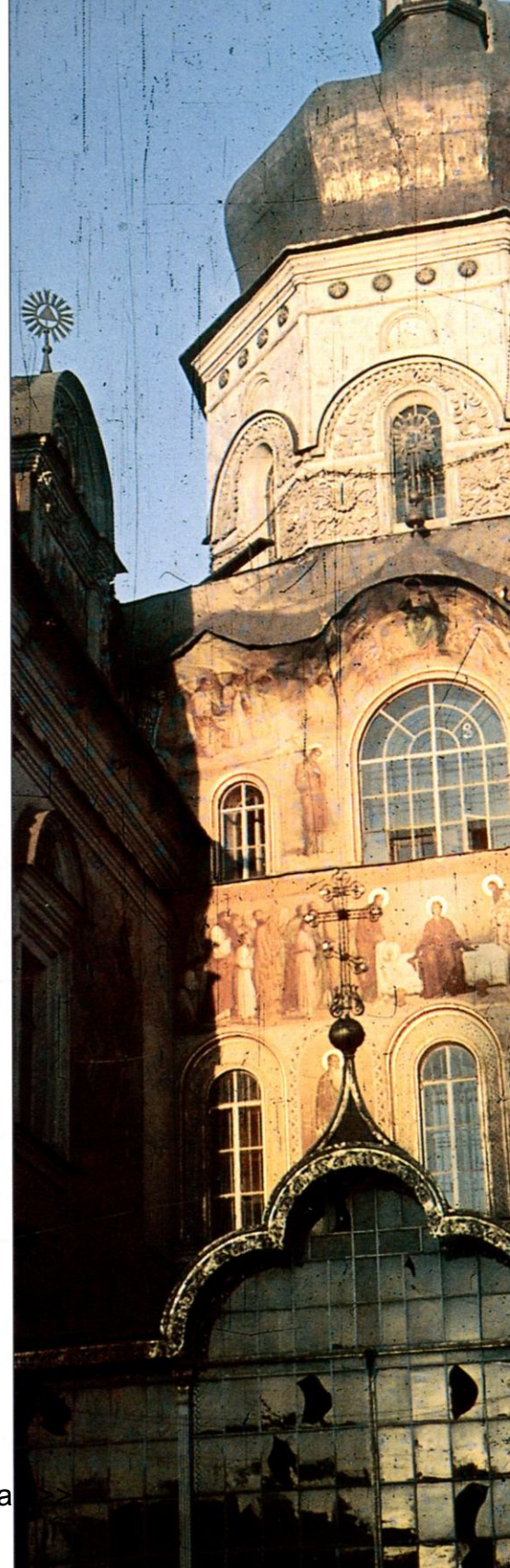
Foreword

Успенський собор
Кієво-Печерської
Лаври. Поч. жовтня
1941. Фото Й. Гелле.
МК

The Assumption
Cathedral of the Kyiv
Pechersk Lavra. Early
October of 1941.

Photo by J. Helle. KHM

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua

Жертви Бабиного Яру

The victims of Babyn Yar

...
Йосиф Асніс / Iosif Asnis
Рахміль Апельцин /
Rahmil Apeltsin
Євгенія Бойдик /
Yevgenia Boydyk
Мендель Балясний /
Mendel Baliasnyi
Геня Балясна / Genya Baliasnaya
Клара Бень / Klara Ben'
Поліна Бать / Polina Bat'
Йосиф Берцун / Iosif Bertsun
Віра Берштейн / Vera Berstein
...
Ківа Ашкиназі / Kiva Ashkinazi
Еммануїл Ашкеназі /
Emmanuil Ashkenazi
Хана Бабинська /
Hana Babinska
Роза й Рувим Барські /
Roza and Ruvim Barskiy
Семен Бейдер / Semion Beider
Раїса Басс / Raisa Bass
Мордхе Берман /
Mordhe Berman
Марія Берштейн /
Maria Berstein
Софія Берштейн / Sofia
Berstein
...
Мирон Амханицький /
Miron Akhmanitskiy
Густа Аутберг (сидить) /
Gusta Autberg (sitting)
Ілля Бабат / Ilya Babat
Мойсей Бабинський /
Moisey Babinskiy
Рейзель Балясна /
Reizel' Baliasnaya
Мойсей Бень / Mousey Ben'
Фаїна Бень / Faina Ben'
Есфір Берман / Esfir' Berman
Анна Бабат / Anna Babat
...

Ріва Березовська /
Riva Berezoovskaya
Шулім Берштейн /
Shulin Berstein
Єлизавета Берлянт /
Elizaveta Berliant
Мойсей Бланкман /
Moisey Blankman
Єлизавета Бесидська /
Elizaveta Besidskaya
Пая Блувштейн / Paya Bluvstein
Фаня Бигун / Fanya Bigun
Ісаак Бляшов / Isaak Bliashov
...
Роза Бланк / Roza Blank
Ісаак Бойдик / Isaak Boydyk
Малка Бланкман /
Malka Blankman
Залман Бомштейн /
Zalman Bomstein
Поліна Блувштейн /
Polina Bluvstein
Меєр Бендерський /
Meyer Benderskiy
Ізабела Бойдик / Izabela Boydyk
Еля Бондар / Elia Bondar'
Віра Бомштейн / Vera Bomstein
...
Давид Будницький /
David Budnitskiy
Цві-Герш Брейтман
і Рейзл-Лія Зейлінгер /
Tsvi-Gersh Breitman
and Reyzl-Liya Zeylinger
Сіма Бомштейн / Sima Bomstein
Цаля Брейман / Tsalya Breiman
Гітля Брискіна / Gitlia Briskina
Хаїм Бронфайн / Haim Bronfein
Хіня Бромберг / Hinya Bromberg
Бруха та Шльома Бронштейни
/ Bruha and Shlema Bronstein
Маня Бронфайн /
Manya Bronfein
Пилип Бакулін / Filipp Bakulin
...

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Бенціон Бернштейн /
Bencion Berstein

Бабин Яр — це складний історичний символ. Протягом століть Бабин Яр був багатонаціональним та багатоконфесійним некрополем, пов'язаним з історією Києва. До світової історії він увійшов восени 1941 р., коли протягом двох днів тут було вбито майже 34 тис. київських євреїв в одному з найбільших одноразових масових убивств, вчинених нацистами під час Другої світової війни. Їх було винищено лише з тієї причини, що вони були євреями, яких націонал-соціалістична ідеологія визначила головними ворогами т.зв. «вищої арійської раси». Це стало частиною прагнення нацистської Німеччини знищити євреїв по всьому світу — унікального в історії людства звірства. Так Бабин Яр став одним із символів Голокосту і, зокрема, символом того, що останніми роками отримало в світі назву «Голокосту від куль» — масових розстрілів євреїв на окупованих теренах тодішнього Радянського Союзу — на противагу більш відомим газовим камерам в Аушвіці та інших таборах смерті. Під час війни в Бабиному Яру вбивали та ховали не лише євреїв. Впродовж двох років німецької окупації до листопада 1943 року тут розстрілювали і закопували цілі групи людей або окремих осіб, які також вважалися ворогами нацистів. Оцінки кількості жертв сягають принаймні 100 тис. людей, переважна більшість з яких (понад дві третини) були євреями.

Babyn Yar is a complex historical symbol. For centuries Babyn Yar was a multi-ethnic and multireligious necropolis linked to the history of Kyiv. It became part of world history in the fall of 1941, when nearly 34,000 Kyivan Jews were murdered within two days in one of the largest Nazi massacres during World War II. They were massacred for the sole reason that they were Jews, whom the Nazi ideology designated to be chief enemies of the so-called “superior Aryan race”. This became a part of “Nazi Germany” ambition to destroy all Jews throughout the world, a unique atrocity in human history. Babyn Yar thus became a symbol of the Holocaust, a symbol, in particular, of what in recent years has come to be called the “Holocaust by Bullets”—the mass shootings of Jews on the occupied territories of the then Soviet Union, as distinct from the better known gas chambers in Auschwitz and other death camps. Non-Jews were also murdered or buried at Babyn Yar during the war. In the two years of German occupation up to November 1943, this site was used as a place of execution or burial of persons and entire groups who were also considered to be enemies of the Nazis. Estimates point to at least 100,000 victims, the vast majority (over two-thirds) of whom were Jews.

Subsequently, the Soviet regime tried for decades to destroy the ravine (Yar) itself, as well as the national and ethnic identity of its victims, as evidenced in the 1976 massive Soviet bronze monument dedicated to “Over One Hundred Thousand

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Пізніше радянський режим десятиріччями намагався знищити сам Яр і пам'ять про національну та етнічну приналежність його жертв, свідченням чого став величезний радянський бронзовий пам'ятник, установлений 1976 року і присвячений «понад ста тисячам громадян міста Києва і військовополонених», розстріляних тут у 1941–1943 рр. «німецько-фашистськими загарбниками». Ще до того Бабин Яр став місцем Куренівської катастрофи – прориву дамби селевим потоком 1961 року, який забрав життя 145 людей лише згідно з офіційними джерелами, хоча, ймовірно, кількість жертв, відповідно до пізніших оцінок істориків, сягнула 1500 осіб.

Після здобуття Україною незалежності 1991 р. для вшанування саме єврейської трагедії Бабиного Яру було встановлено бронзову скульптуру у формі менори. Згодом було встановлено також дерев'яний хрест у пам'ять про «621 учасника антинацистського підпілля Організації українських націоналістів», яких розстріляли німці, а також двадцять сім інших пам'ятних знаків на честь різних груп та окремих осіб, убитих або похованих у Бабиному Яру. В результаті некоординованого зростання кількості конкуруючих пам'ятників і загального фізичного занедбання ділянки Бабин Яр перетворився на хаотичний простір, що жодною мірою не відповідає сенсу та значенню трагічних подій, що тут відбувалися. Це і стало головною причиною появи ідеї організації цього конкурсу.

Citizens of the City of Kyiv and Prisoners of War” killed in 1941-1943 “by German-Fascist Invaders”. By that time, Babyn Yar also became the scene of the Kurenivka disaster—a tragic mudslide that happened in 1961 and claimed 145 lives according to just official sources, but more likely 1,500 lives according to later estimates by historians.

After Ukrainian independence in 1991, a bronze sculpture in the shape of a menorah was erected to mark the specifically Jewish tragedy at Babyn Yar. This was followed by setting a wooden cross to commemorate “621 activists of the anti-Nazi underground from the Organization of Ukrainian Nationalists” shot by the Germans, and by twenty-seven additional commemorative signs dedicated to different groups and specific individuals massacred or buried in Babyn Yar. As a result of the uncoordinated proliferation of competing monuments and the overall physical desolation of the site, Babyn Yar turned into a chaotic space that does not properly reflect the meaning and significance of the tragic events that transpired here. That became the main reason why the idea of organizing this competition appeared.

Рахиль Буриковська /
Rahil Burikovskaya
Яків Бендерський /
Yakov Benderskiy
Віра Бурштейн / Vera Burstein
Гавриїл Вайншенкер /
Gavriil Weinschenker
Елізавета Брискман /
Elizaveta Briskman
Нусим Вайсбанд /
Nusim Weisband
Стеся Бушейкіна /
Stesya Busheykina
Яків Вайсблат / Yakov Weisblat
Марія Вайнберг-Сатанівська /
Maria Weinberg-Satanovskaya
...
Наїм Волховський /
Naim Volkhovskiy
Анна Вайнберг / Anna Weinberg
Дувид Ваксман /
Duvid Vaksman
Надя Вайнберг /
Nadya Weinberg
Ілля Вейцель / Ilya Weitsel
Софія Вайсблат /
Sofya Weisblat
Мойсей Вейцман /
Moisey Weytsman
Лея Вайсбурд / Lea Weisburd
Фавель Вейцман /
Favel' Weizman
...
Фаня Вейцман /
Fanya Weytsman
Шодем Векслер /
Sholem Veksler
Зіна Віксман / Zina Viksman
Залман Кунявський /
Zalman Kunyavskiy
Фейга Вейцель / Feysa Weitsel
Яків Винокур / Yakov Vinokur
Анна Вейцман /
Hanna Weytsman
Борух Вайсман /
Boruh Weisman
Міріям Винник / Miriam Vinnik

...
Абрам Гамбург /
Abram Gamburg
Фаїна Віленська /
Faina Vilenskaya
Абрам Вишневський /
Abram Vishnevskiy
Мася Винокур / Masya Vinokur
Ісаак Волошин / Isaak Voloshin
Рахіль Волошина /
Rahil Voloshyna
Йосиф Герман / Iosif German
Софія Волинець /
Sofya Volynets
Семен Гершон /
Semion Gershon
...
Софія Гольперіна /
Sofya Golperina
Ілля Гершон / Ilya Gershon
Броніслава Гальперіна /
Bronislava Galperina
Яків Гіллер / Yakov Giller
Фаїна Герман / Faina German
Шулим Гірель / Shulim Girel'
Давид Глузман /
David Gluzman
Клара Гершон / Klara Gershon
Вігдор Глозман /
Vigdor Glozman
...
Дуся Марголін /
Dusia Margolin
Белла Гіллер / Bella Giller
Юхим Гіскін / Efim Giskin
Поліна Гінзбург /
Polina Ginzburg
Пейсах Глузштром /
Peysah Gluzstrom
Хайка Грановська /
Наука Granovskaya
Давид Голубович /
David Golubovich
Мойсей Гольденберг /
Moisey Goldenberg
Софія Грач / Sofya Grach
...
Купити книгу на сайті www.kniga.biz.ua >>>

